

21 Νοεμβρίου, 1990

{ΠΙΚΗΣ, Δ/στής}

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1. ΟΛΓΑ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ,
2. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΣΙΜΙΛΛΙΔΗΣ,

Αιτητές,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ (ΑΡ. 2),

Καθ' ων η αίτηση.

(Συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις Αρ. 228/88, 284/88).

5 Ακυρωτική απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου — Επανεξέταση — Υποχρέωση της Διοίκησης και κάθε αρχής ή οργάνου της Δημοκρατίας να συμμορφώνονται με ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου —
Σύνταγμα, Άρθρο 146.5 — Εφαρμοστέες αρχές.

10 5 Ακυρωτική απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου — Υποχρέωση Συμμόρφωσης — Παρακοή προς δικαστική ακυρωτική απόφαση — Αίτηση για αναστολή της απόφασης εκκρεμούσης εφέσεως — Κατά πόσο το Δικαστήριο στερείται δικαιοδοσίας να ακούσει το διάδικο ο οποίος τελεί σε παρακοή της δικαστικής απόφασης — Αρνητική η απάντηση στο ερώτημα — Η ορθή θέση είναι ότι το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί, ως θέμα διακριτικής εξουσίας, να τον ακούσει.

15 Οι αιτήσεις για αναστολή της απόφασης ημερ. 7.7.90, με την οποία ακυρώθηκε ο διορισμός των ενδιαφερομένων μερών στη θέση Διοικητικού Λειτουργού Α, καταχωρήθηκε από το Γενικό Εισαγγελέα, ο οποίος εφεσίβαλε την πρωτόδικη απόφαση. Η Διοίκηση δεν είχε συμμορφωθεί με την ακυρωτική απόφαση παρά το μεγάλο χρονικό διάστημα που διέρρευσε από την έκδοσή της.

20 Οι επιτυχόντες αιτητές (στην προσφυγή), ήγειραν ένσταση τονίζοντας την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με την πρωτόδικη απόφαση και εισηγήθηκαν ότι πριν επιτραπεί στους εφεσεί-

οντες (αιτητές) να ακουστούν στην αίτηση για αναστολή πρέπει να συμμορφωθούν με την απόφαση του Δικαστηρίου, όπως επιβάλλει το Άρθρο 146.5 του Συντάγματος.

Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το δικαίωμα διαδίκου, ο οποίος δε συμμορφώθηκε με δικαστική απόφαση, να ακουστεί, αποτελεί σύμφωνα με σειρά αποφάσεων, θέμα διακριτικής ευχέρειας του δικαστηρίου. Για την ενεργοποίηση του καθήκοντος για συμμόρφωση, δεν επιβάλλεται προγενέστερη επίδοση οπισθογραφημένου αντιγράφου της απόφασης όπως συμβαίνει με αποφάσεις των Πολιτικών Δικαστηρίων. Το αίτημα του αιτητή να ακουστεί πριν πρώτα συμμορφωθεί με την απόφαση της 7.7.90, θα εξεταστεί πριν από την εξέταση των αιτήσεων για αναστολή. Ως εκ τούτου η υπόθεση ορίζεται για το σκοπό αυτό την 1.12.90 η ώρα 9.30 π.μ.

Διαταγή ως ανωτέρω.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Θαλασσινός v. Δημοκρατίας (Αρ. 4) (1990) 3 Α.Α.Δ. 3517, 20

Republic v. Nissiotou and Another (1985) 3(B) C.L.R. 1335,

Kyriacou and Others v. Minister of the Interior (1988) 3(A) C.L.R. 643, 25

Mavrommati and Others v. Cyprus Hotels Co. Ltd (1967) 1 C.L.R. 266,

Mouzouris and Another v. Xylophaghou Plantations Ltd (1977) 1 C.L.R. 287, 30

Smith v. Paphos Stone C. Estates Ltd και Άλλων (1989) 1(E) Α.Α.Δ. 499.

Αίτηση. 35

Αίτηση για αναστολή της εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης μέχρι την αποπεράτωση της έφεσης που ασκήθηκε κατ' αυτής.

Α. Σ. Αγγελίδης, για την Αιτήτρια-Καθ' ης η αίτηση, στην Υπόθεση Αρ. 228/88. 40

Α. Ευτυχίου, για τον Αιτητή-Καθ' ου η αίτηση, στην Υπόθεση Αρ. 284/88.

Α. Κουρσουμπά, Ανώτερη Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ' ων η αίτηση.

5 Κ. Χρυσστομίδης, για το Ενδιαφερόμενο μέρος Α. Παπαϊωάννου, στην Υπόθεση Αρ. 284/88.

Α. Παναγιώτου, για το Ενδιαφερόμενο μέρος Π. Παπαμιχαήλ, στις Υποθέσεις Αρ. 228/88 και 284/88.

10

Cur. adv. vult.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Στις 7/7/1990 το Δικαστήριο αποδέκτηκε την προσφυγή της Όλγας Μαυρομάτη και του Ευθύμιου Σιμιλλίδη στις προσφυγές 228/88 και 284/88 και ακύρωσε την απόφαση της 15 Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας που λήφθηκε στις 10/12/87 βάσει της οποίας διορίστηκαν τα επτά ενδιαφερόμενα μέρη στη θέση του Διοικητικού Λειτουργού Α στον κλάδο του Γενικού Προσωπικού. Όπως μας πληροφόρησαν οι δικηγόροι των αιτητών, η απόφαση του δικαστηρίου δεν έχει εφαρμοστεί και οι συνέπειές της δεν έχουν εξαφανιστεί παρά το μεγάλο χρονικό διάστημα 20 που έχει έκτοτε διαρρεύσει. Το ότι δεν εφαρμόστηκε η απόφαση από τη Διοίκηση το έχει βεβαιώσει η δικηγόρος (η κα Κουρσουμπά) η οποία εμφανίστηκε εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα.

25 Η μη συμμόρφωση των αρχών με την απόφαση της 7/7/1990 ήλθε σε γνώση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της αίτησης του Γενικού Εισαγγελέα για αναστολή εκτέλεσης της απόφασης. Η αίτηση υποβλήθηκε στις 25/8/90 και με αυτή επιδιώκεται η αναστολή της ισχύος και εκτέλεσης της απόφασης της 7/7/90 μέχρι 30 την αποπεράτωση της έφεσης που ασκήθηκε κατά της απόφασης. Η αναστολή επιζητείται για λόγους λειτουργικότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας και κυρίως για την ανατροπή δυσχερειών που αναμένεται να προκύψουν από την εφαρμογή της απόφασης, που θα αποδειχθούν άσκοπες αν επιτύχει η έφεση.

35

Οι επιτύχοντες αιτητές (εφεσίβλητοι στην έφεση) ήγειραν ένσταση στην αναστολή της πρωτόδικης απόφασης για νομικούς και πραγματικούς λόγους. Στο μεταξύ το νομικό υπόβαθρο αίτησης για αναστολή πρωτόδικης απόφασης που εκδίδεται στα 40 πλαίσια της άσκησης της αναθεωρητικής δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος σε συσχετισμό με τις πρόνοιες του άρθρου 11(2) του Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλοι Διατάξεις) Νόμου του 1964 (Ν. 33/64), εξετάστηκε σε άλλη υπόθεση και αποτέλεσε το θέμα απόφασης που εκδόθηκε στη

Θαλασσινός v. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 3517.

Εν αναμονή της απόφασης στην υπόθεση εκείνη ζητήθηκε στις 20/9/90 η αναβολή της εκδίκασης της αίτησης για αναστολή, οπότε η υπόθεση αναβλήθηκε στις 27/10/90. Και την ημέρα εκείνη ζητήθηκε αναβολή εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα χωρίς να εγερθεί ένσταση από την άλλη πλευρά για περαιτέρω εξέταση των γεγονότων που υποστηρίζουν την αίτηση για αναστολή υπό το φως της απόφασης που εκδόθηκε στις 24/10/90. Η εκδίκαση της αίτησης αναβλήθηκε εκ νέου και η αίτηση ορίστηκε για τις 14/11/90. Εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα ζητήθηκε και πάλι η αναβολή της αίτησης για αναστολή ενόψει της έφεσης η οποία ασκήθηκε εναντίον της απόφασης της 24/10/90 και η οποία έχει οριστεί για ακρόαση από την ολομέλεια στις 29/11/90.

Ο κ. Αγγελίδης δεν έφερε ένσταση στην αναβολή αλλά ζήτησε όπως οριστεί η αίτηση για ακρόαση και συγχρόνως έθεσε υπόψη του δικαστηρίου ότι η Διοίκηση δεν έχει συμμορφωθεί με την απόφαση της 7/7/90. Το δικαστήριο ζήτησε από την κα. Κουρσουμπά να εξηγήσει τη δική τους θέση ως προς το θέμα αυτό υποδεικνύοντας ότι πρόκειται για θέμα ουσίας. Η κα Κουρσουμπά ανάλαβε να διαβιβάσει τις παρατηρήσεις του Δικαστηρίου στο Γενικό Εισαγγελέα και να εξηγήσει τη θέση του στην επόμενη συνεδρία του δικαστηρίου η οποία ορίστηκε για τις 20/11/90. Στο μεταξύ υποβλήθηκε και νέα αίτηση από το Γενικό Εισαγγελέα στις 17/11/90 με την οποία επιζητείται η αναστολή της απόφασης της 7/7/90 μέχρι αποπεράτωσης της ακρόασης της Αναθεωρητικής Έφεσης 1201 που υποβλήθηκε στην υπόθεση **Θαλασσινού** (ανωτέρω).

Στη συνεδρία του δικαστηρίου στις 20/11/90 η κα Κουρσουμπά έδωσε τους λόγους για τους οποίους δεν εφαρμόστηκε η πρωτόδικη απόφαση της 7/7/90· ανέφερε: “Ο λόγος που κατά την περίοδο αυτή δεν εφαρμόστηκε η πρωτόδικη απόφαση είναι γιατί ο Γενικός Εισαγγελέας θεώρησε ότι η αίτηση για διάταγμα αναστολής θα καθίστατο άνευ αντικειμένου αν πριν την απόφαση εκείνης της έφεσης εφαρμόζετο η πρωτόδικη απόφαση. Η αίτηση ήταν για αναστολή της εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης, δηλαδή να μην υποβαθμιστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη”. Συνάγεται από τη δήλωση της κας Κουρσουμπά ότι η Διοίκηση ενήργησε βάσει συμβουλής του Γενικού Εισαγγελέα για τους πιο πάνω λόγους. Η κα Κουρσουμπά επανέλαβε ότι η εφαρμογή της απόφασης της 7/7/90 θα προκαλέσει μεγάλη αναστάτωση στη Διοίκηση.

5 Τόσο ο κ. Αγγελίδης όσο και ο κ. Ευτυχίου εκ μέρους των πελατών τους ήγειραν ένσταση και στη δεύτερη αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα για αναστολή, τις 17/11/90 και επανατόνισαν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με την πρωτόδικη απόφαση. Ο κ. Αγγελίδης εισηγήθηκε ότι πριν επιτραπεί στους εφεσείοντες (αιτητές) να ακουστούν στην αίτηση για αναστολή πρέπει να συμμορφωθούν με την απόφαση του Δικαστηρίου, όπως επιβάλλει το άρθρο 146.5 του Συντάγματος.

10 Το καθήκον της Διοίκησης και κάθε αρχής ή οργάνου της Δημοκρατίας για συμμόρφωση με τις αποφάσεις του δικαστηρίου στην άσκηση της αναθεωρητικής δικαιοδοσίας προσδιορίζεται με ακρίβεια από τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 146, που ορίζει:

15 “5. Η κατά την τετάρτη παράγραφο του παρόντος άρθρου απόφασις δεσμεύει παν δικαστήριον, όργανον ή αρχήν εν τη δημοκρατία, και τα περί ως πρόκειται όργανα, αρχαί ή πρόσωπα υποχρεούνται εις ενεργόν συμμόρφωσιν προς ταύτην.”

20 Οι διατάξεις της παρα. 5 του άρθρου 146 είναι επιτακτικές όπως το κείμενο της εμφατικά υποδηλώνει, συνυφασμένες με την αρχή του κράτους δικαίου που αποβλέπουν να θεμελιώσουν. Η ενεργός υποχρέωση της Διοίκησης για συμμόρφωση διακηρύσσεται στις αποφάσεις της ολομέλειας **Republic v. Nissiotou** (1985) 3 C.L.R. 1335 και **Kyriacou and Others v. The Minister of the Interior** (1988) 3 C.L.R. 643.

30 Στην απόφαση στην **Kyriacou** (απόφαση πλειοψηφίας* των Δικαστών Τριανταφυλλίδη, Π., Πική και Κούρρη, Δ.Δ.) προσδιορίζεται με λεπτομέρεια η φύση του καθήκοντος της Διοίκησης προς συμμόρφωση. Πρόκειται για καθήκον που επιβάλλει στη Διοίκηση να εξαφανίσει τα αποτελέσματα της ακυρωθείσας πράξης και να αποκαταστήσει την τάξη πραγμάτων που ίσχυε πριν την έκδοσή της.

40 Το καθήκον που επιβάλλει το άρθρο 146.5 του Συντάγματος και η υποχρέωση της Διοίκησης για συμμόρφωση με ακυρωτική απόφαση του δικαστηρίου καταφαίνεται από το πιο κάτω απόσπασμα από την απόφαση της Ολομέλειας στην **Kyriacou**:-

* Η απόφαση μειοψηφίας από τους Δικαστές Μαλαχτό και Σαββίδη δόθηκε από το Δικαστή Σαββίδη.

“A judgment voiding administrative action operates erga omnes. Like a judgment affecting status in the domain of private law, its implications are not confined to the parties to the proceedings. This is a natural sequence of a declaration of illegality and a corollary of judicial review of administrative action designed to ensure that the Administration operates within the limits of the law and in accordance with the norms of sound Administration, but the matter does not end there. The Administration in fact everyone having a say in the matter, must obliterate the consequences of the annulled act and effectively restore legality. The implications stemming from a declaration of annulment are discussed by Mr. Kourosopoulos, President of the Greek Council of State, in an illuminating article on the nature and effect of the jurisdiction of the Greek Council of State. The duty to remove the after effects of annulled administrative action is a positive one requiring the Administration to remove the side effects of the action. In Greece, default on the part of the Administration to carry out this duty and effectively restore legality, renders the official or officials responsible liable to penal and disciplinary sanctions. A similar objective is achieved by para. 5 of Art. 146 viewed in conjunction with Art. 150 of the Constitution. Para. 5 of Art. 146 is definitive of the attributes of a declaratory judgment given under para. 4. The obligation is not confined to observing the judicial declaration of voidance but binds everyone, particularly the Administration, to “... ενεργόν συμμόρφωσιν προς ταύτην ...” - “active compliance thereto.” Asside from the natural implications of para. 5 of Art. 146 examined in juxtaposition to para. 4(b), earlier described, there is authority too supporting the proposition that para. 5 is an adjunct to para. 4 definitive of the attributes of a declaratory judgment. In *Republic v. Nissiotou*, it was held:

‘In our opinion only para. 4 of Art. 146 of the Constitution provides about the remedies to be granted in recourse under such Article; and para. 5 of Art. 146 does not provide for a separate or additional remedy but can only be invoked and applied in relation to an application for punishment for contempt of Court under Art. 150 of the Constitution.’

The nexus between Art. 150 and judgments given under Art. 146 is made clearer still in a subsequent in the above case:

“Under Art. 150 of the Constitution the Supreme Constitutional Court has jurisdiction to punish for contempt of itself; and, of course, one form of contempt is non-compliance with its judgments”.

5

Therefore, as a matter of principle, analysis of the provisions of paras. 4 and 5 of Art. 146 of the Constitution and authority, para. 5 of Art. 146 imposes a duty of active compliance, as earlier indicated, for breach of which a person may be committed for contempt under Art. 150 of the Constitution.”

10

Στην ίδια απόφαση υποδεικνύεται ότι για την ενεργοποίηση του καθήκοντος για συμμόρφωση δεν επιβάλλεται προγενέστερη επίδοση οπισθογραφημένου αντιγράφου της απόφασης όπως συμβαίνει με αποφάσεις των Πολιτικών Δικαστηρίων. (Δ.42Α των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας).

15

Η επίκληση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου για τη διεκδίκηση ή προστασία δικαιώματος ενώ ο διάδικος αρνείται ή παραλείπει να συμμορφωθεί με προγενέστερη απόφαση του δικαστηρίου, στην ίδια υπόθεση, περιέχει ένα στοιχείο αντινομίας, τούτο: ενώ επιδιώκεται η προστασία δικαιώματος μέσω των μηχανισμών το δικαίου συγχρόνως οι ίδιοι μηχανισμοί καταστρατηγούνται και υπονομεύονται με την ανυπακοή στην απόφαση του δικαστηρίου, οπότε αν ερωτάται αν αρμόζει να επιτραπεί στο διάδικο να ακουστεί εφόσον αρνείται να συμμορφωθεί.

20

25

Το θεμέλιο του κράτους δικαίου στηρίζεται (α) στην καθιέρωση της δικαστικής εξουσίας ως της μόνης αρχής για τον καθορισμό αμφισβητούμενων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και την επίλυση διαφορών που αναφύονται σε σχέση με αυτά (δικαιώματα και υποχρεώσεις), και (β) στη συμμόρφωση και σεβασμό προς τις αποφάσεις του δικαστηρίου.

30

35

40

Η αντινομία η οποία διαπιστώνεται από την αφενός επίκληση της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και αφετέρου τον ανταγωνισμό προς αυτή, με την ανυπακοή προς τις αποφάσεις του δικαστηρίου, έχει επισημανθεί από τα δικαστήρια και σειρά αποφάσεων αναγνωρίζει διακριτική ευχέρεια στο δικαστήριο να αρνηθεί να ακούσει διάδικο ο οποίος τελεί σε παρακοή δικαστικής απόφασης. [Βλ. μεταξύ άλλων *Theofylactos Mayrommati and 2 Others v. Cyprus Hotels Co. Ltd* (1967) 1 C.L.R. 266, *Antonis Mouzouris and Another v. Xylophaghos Plantations Ltd.* (1977) 1 C.L.R. 287 και *Marie Therese Smith v. Paphos Stone*

C. Estates Ltd. and Others (1989) 1(E) A.A.Δ. 499]

Συνεπώς πριν επιληφθώ των αιτήσεων για αναστολή ή οποιοδήποτε θέματος που σχετίζεται με αυτές θα εξετάσω κατά πόσο ενδείκνυται να ακουστεί ο αιτητής πριν πρώτα συμμορφωθεί με την απόφαση του δικαστηρίου της 7/7/1990.

5

Η υπόθεση ορίζεται για το σκοπό αυτό την 1/12/1990 η ώρα 9.30 π.μ..

10

Διαταγή ως ανωτέρω.